

Årsberetning

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig har følgende vedtægtsbestemte opgaver:

- at drive biblioteksvirksomhed til gavn for det danske mindretal i Sydslesvig i videst mulig overensstemmelse med bibliotekslovgivningen i Danmark
- at formidle dansk og nordisk sprog og kultur
- at fremme kendskabet til Sydslesvigs særpræg
- at drive en forskningsafdeling

Bibliotekets formål er altså uændret i forhold til tidligere, men handlingsplanerne er selvfølgelig forskellig fra år til år både hvad angår drift, udvikling og kompetence-tilegnelse og indeholder derfor nye opgaver og udfordringer for 2009.

2009 startede med at være et år i forventning om Rigsrevisionens rapport vedr. vore sydslesvigske forhold. Ventetiden blev kun til den 18. februar. Biblioteket besvarede som følge af nogle kritikpunkter fra Rigsrevisionen spørgsmålene og ændrede fremadrettet praksis på de pågældende områder.

Rigsrevisionens rapport satte Sydslesvig i en ny venteposition, idet der blev varslet fremsættelse af en Sydslesviglov for at sikre tilskuddet til det danske mindretal med deraf følgende retningslinjer omkring forvaltning parallelt med forholdene i Danmark. Loven (L 98) blev fremsat i Folketinget kort før jul og undergik 1. behandling den 13. januar 2010 og forventes vedtaget, så den kan træde i kraft pr. 1. april 2010.

2009 blev der også som følge af kritikken i Rigsrevisionens rapport af 18. februar 2009 ændret på budgetpraksis i forhold til den danske bevilling, idet budgetbehandlingen med Seksmandsudvalget vedr. de af de sydslesvigske organisationer afleverede budgetforslag først foregik i slutningen af september mod tidligere år i marts/april med tilsagnsskrivelser allerede i april/maj under forudsætning af finanslovens godkendelse.

I 2009 lå den endelige bevillingsbesked for finansåret 2010 først primo november. Noget af en udfordring specielt på personalesiden, da det ikke kan lade sig gøre at overholde opsigelsesfrister under forudsætning af, at den endelige bevilling ikke dækker indgåede overenskomster.

I biblioteket var opmærksomheden rettet på denne problematik, hvilket bevirkede "forsinkede" ansættelse, og det blev midlertidigt undladt at genbesætte ledige stillinger.

Årsregnskab 2009

Processen med justering af de hidtil gældende anvendte revisionspraksis blev som følge af Rigsrevisionens rapport samt et nyt revisionsfirma (nye koste fejer .... :-)), underkastet en udviklende revision med blik til Rigsrevisionens bemærkninger vedr. biblioteket ved begyndelsen af året. Deraf følgende ændringer i interne processer og hidtil gældende praksis. En naturlig følge af de kritikpunkter, som Rigsrevisionens rapport af 18. februar 2009 påtalte vedr. biblioteket.

I en behagelig, konstruktiv dialog med henblik på at nå til en konklusion på revisionen, der for 2008 kunne medføre en anerkendende revisionspåtegning lykkedes det samtidig at rette op på adskillige forhold vedr. bibliotekets ikke professionelle håndtering af administrative processer og handlinger, for derved fremtidigt at følge god regnskabs-skik i forhold til Danmark.

Ligeledes blev der taget fat på korrektioner for at opfylde tilsvarende krav for at opfylde god regnskabspraksis i Tyskland, således at både Institutionsstyrelse og de tyske institutioner til hvem Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig e. V. sender årsregnskabet

vil være tilfredse med dokumentationen for anvendelsen af tilskuddet til biblioteket, og at den fremtidige dokumentation udviser korrekt forvaltning og årsregnskabet dokumenterer god regnskabsskik. Hele 2009 har der været fokus på denne kvalitetsforbedring i bogholderi og ledelse for ved afrapportering ved årets udgang at dokumentere kvalitetsforbedringer og dokumentation af dem. Processen er ikke slut men fortsætter løbende.

En læreproces i det administrative landskab – men i positiv ånd – og med en for biblioteket tilfredsstillende udgang – og materiale til at arbejde videre med henblik på at nå en total beskrivelse af samtlige processer på et niveau, der vil være beskrivende, således at funktioner kan udføres af andre end den medarbejder, der har opgaven som rutine. En konstruktiv kritik medførte i 2009 adskillige ændringer og nye indfaldsvinkler på korrekte regnskabsbetingelser vedr. processer og opgaveløsning, inspireret af god, faglig rådgivning og medarbejdere med indsigt i fordelene og nødvendigheden af transparens, sammenhæng, dialog og formidling af nye arbejdsgange og krav.

Tydelig dokumentation medfører mindre sårbarhed, hvilket absolut er nødvendigt, når en organisation kun har én nøgleperson med dyb indsigt i et ansvarsområde. Med bibliotekets erfaring i en sådan situation i 2009 arbejder biblioteket seriøst i retning af integration af bogholderifunktioner sammen med andre sydslesvigske institutioner. Desværre må det konstateres, at det er særdeles vanskeligt at planlægge og gennemføre et sådant projekt i biblioteket pga. manglende ressourcer/ kompetencer samt tid. Men intentionerne er positivt til stede. Håbet bæres nu af at Sydslesvigloven formentlig vil åbne muligheder for at gennemføre et projekt inden for dette område.

I biblioteket arbejdes der dog internt videre mod dette mål i form af involvering af professionel, ekstern partner til løsning af den fortsatte beskrivelse af processer med henblik på at nå certificeringsniveau så status på funktioner er beskrevet, når den del af processen skal analyseres forud for den fælles løsning, som flere organisationer har ønsket. Set fra bibliotekets synsvinkel og behov er det optimering, kvalitetssikring samt kontinuitet i opgaveløsningen, der er målet. Således forventes det at bibliotekets mål vedr. kvalitetsforbedring, kompetencetilegnelse og specialiseringsbehov såvel inden for økonomi som personalefunktioner kun vil kunne tilgodeses i fremtiden enten i form af tættere samarbejde med andre organisationer i Sydslesvig eller ved at outsource til professionelle revisionsfirmaer.

Den strategiske ledelse har igennem flere år arbejdet seriøst med at få samtlige medarbejdere, herunder specielt med fokus på lederne, til at forstå og agere efter at opkvalificere produktivitet og effektivitet for herved at opnå den mest hensigtsmæssige opgaveløsning set ud fra såvel et fagligt som et økonomisk synspunkt. Ligeledes arbejdes der målrettet på at få dokumentation på samtlige tiltag.

Som følge af ovenstående indsats er det nu muligt at give en årlig afrapportering på de opnåede resultater set i relation til både personale- og økonomiske ressourcer.

Opgave	Beskrivelse	Effektivitet	Produktivitet	Økonomi
Katalogisering af materialer for Dansk Skoleforening	In-sourcet opgave for Dansk Skoleforening		Flere titler katalogiseret i forhold til 2008	Øget indtægt til biblioteket
Nyt materiale-valgsmodul	Indkøb af materialer	Materialerne er hurtigere klar til udlån, fordi modulet er integreret i det eksisterende bibliotekssystem	Øget produktivitet, da HITS klargøres på stedet i stedet for eksternt	Besparelser vedr. kopiering pga. online-bestillinger. Tidsbesparende

Plastning af læsekreds-bøger	Bøgerne plastes ikke mere			Besparelse af arbejdstid til opgaven samt plast til indbinding
EU-kontrakten med Biblioteks-medier forlænget for 2010	Såvel boglige som musikbærende medier købes hos BM	Reduktion af antallet af leverandører	Flere materialer kan anskaffes	Rabatter på hhv. 22 og 27 % på "gængse" titler af bøger og musik. Besparelse på musik frigør midler til licenser
Langtids-sygdom	Presserende opgaver fordeles	Mere effektivitet hos øvrige medarbejdere (periodisk mulighed)		Personalebesparelse i stedet for vikar, der først skal intro og ikke er 100 % produktiv fra dag 1
Effektivitet i bogbusrutens afvikling - så få forgæves/ tomme besøg som mulig	Bogbussen-kommer-kort udsendes forud for bogbusbesøg – erstattes for 50 % af e-mail (også fremtidig besparelsespotential e ligefrem proportionalt med udviklingen i lånernes adgang til e-mail fra hjemmet)	50 - 60 % færre postkort skal skrives og frankeres.	Frigjort kræfter til håndtering af flere pr. e-mail indkommende bestillinger	Porto – og tidsfrigørelse til bestillinger fra 1.9.2009
Optimal udnyttelse af materialebestand i forhold til lokale behov.	Indført flydende bogbestand – undgå unødvendige flytninger af materialer pga. "tilhørsforhold"	Unødvendig transport og elektronisk flytning af materialerne undgås.	Materialerne er der, hvor de er aktive. Flaskehalsproblemer elimineret i afleveringssituationen i bogbuserne. Dog kræves bibliotekarisk indsats for at undgå ophobning af ens materialer, men det koordineres med kassationsprocessen i fysiske biblioteker.	Sparer transport af materialer, sparer 110 scanninger pr. bogbustur. Overskydende tid bruges på vigtigste opgave til målopfyldelse: formidling af materialerne
Sikring af data	Ny version af backup-software	Fuld backup hver nat	Reetablering fuldføres hurtigere samt større sikkerhed	Besparelse i ekstern rådgivning ved nedbrud
Undgå virus	Ny antivirus	Inkluderet antispyware	Forøget sikkerhed	Besparelse i ekstern rådgivning ved identifi-

				kation af virus og afhjælpning af konsekvenserne deraf
Statistiklevering	Statistikkoder forenklet		Forøgelse af tid til udvikling	Halvering af tidsforbrug til efterbehandling af statistisk materiale
Reduktion af cabeling	Switsche telefoner	Reduktion af kabler		Ved fejlfinding færre kabler at holde styr på. Lettelse i rengøringssektionen
Effektiv referering fra møder/kurser	Anskaffelse af mobilt internet		Reduktion af skrive tid til referater – undgår dobbeltarbejde	Tidsbesparelse ikke beregnet, men oplevet
Effektivisering af kommunikation med bestyrelse	Omlægning af distribution af materiale til bestyrelsesmøder			Kopier og tid til kopiering samt porto sparet
Effektivisering af dataindsamling	Etablering af skabeloner placeret på drev med adgang for interne dataleverandører	Reduktion af antal processer ved dataindsamling		Reduktion af risiko for fejl ved færre håndtering. Nærmere indsamling af data ved årets afslutning
Standardisering af ansøgningsproces til kommuner	Samkøring af bibliotekets data og ansøgningsmodtagernes adresser	Hurtigere produktion af ansøgninger og afvikling af ansøgningsudsendelse		Frigørelse af arbejdstid til ekstra opgaver: ferieskema hhv. kursusoversigt
Standardfordelninger fx julehilsner	Udsendelse pr. mail	Færre processer		Portobesparelse, tidsbesparelse ved frankering
Folkeuniversitetets regnskab standardiseret				
Interurbane bestillinger	Tjek af lånerdata ved bestilling via DANBIB	Elektronisk tjek af lånerdata sparer manuelle opslag i lokalt lånerregister		
Korrekt afregning og forvaltning af bøger m.v. , som sælges for anden part via bibliotekets information	Lavet kommissionsaftale genstande	Afklaret udfordringen én gang for alle – ens håndtering		Mindre tidsforbrug pga. regelstyring

Forbedret intern information	Oprette drev til ledelse, administration, bogholderi	Sparer distribution af materiale til enkelte medarbejder. Alle arbejds-papirer, dagsordener referater m.v. lægges ét sted af sekretæren		Tidsbesparelse ved såvel distribution som fremfindning
------------------------------	--	---	--	--

Samlet set er der sket en mængde ændringer i opgaveløsninger i administrative processer i biblioteket som helhed, ligeledes en masse reduktioner i håndtering af processer i form af indførelse af tekniske/teknologiske løsninger. Det er selvfølgelig nødvendigt set ud fra et økonomisk synspunkt, men i allerhøjeste grad også med til at kvalificere opgaveløsningerne samtidig med at ændringerne ofte afskaffer kedelige rutineopgaver.

I form af procesomlægning er der også indvundet tid til at klare langtidssygdom i nogle administrative funktionsområder. Vigtigst af alt er der opnået tidsmæssige gevinster til at udvikle og forbedre indsatsen i forhold til betjeningen af lånerne i form af tid til rådgivning og vejledning samt markedsføring af bibliotekets tilbud.

På filialområdet har biblioteket gennem de sidste 2 år gennemført tilbunds-gående analyser på en række nøgletal, som også har været medvirkende til at øge fokus på indsatsområderne og den dermed forbundne kvalitet.

Økonomi

Løbende er økonomien blevet fulgt nøje i 2009 – med speciel vægt på indtægterne/tilskuddene fra offentlig tysk side. I årene 2007 og 2008 blev der i et utal af bevillingsskrivelser gjort opmærksom på, at kommunerne var særdeles trængt økonomisk i de kommende år, og som følge deraf ikke nødvendigvis kunne yde frivillige tilskud til kulturarbejde, hvorunder biblioteket falder. Bibliotekerne har desværre ikke noget lovgrundlag at henholde sig til i forhold til kommunernes, kredsens og landets forpligtelser omkring tilskud til biblioteksdrift.

Budgetteringen blev som følge af ovennævnte kedelige signaler nedjusteret for finansåret 2009 for at udvise økonomisk ansvarlighed.

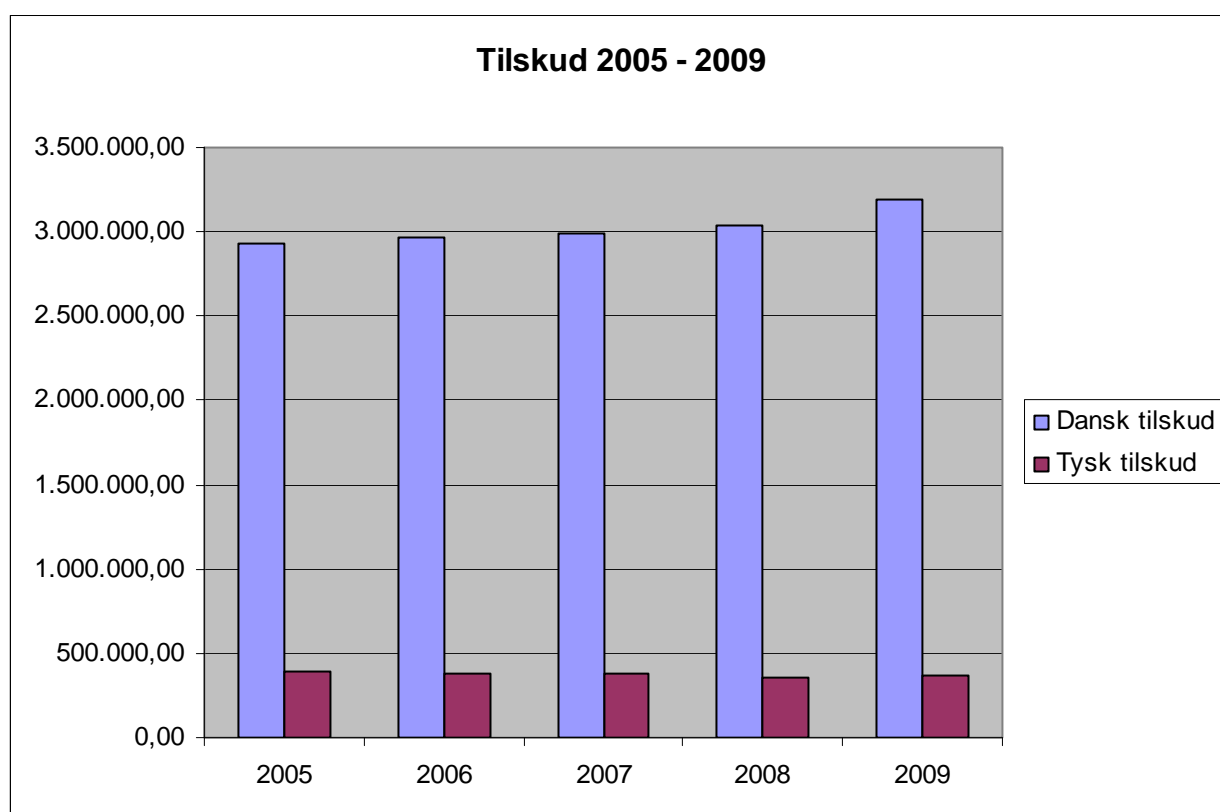
Der tegnede sig midt i året et billede af at de tyske tilskud ville leve op til budgetteringen for året – endda godt og vel. Årsagen er bl.a. en politisk principbeslutning om forhøjet tilskud til biblioteksdrift i kreds Nordfrisland. Desuden må det konstateres at nogle kommuner først overfører tilskud fra det foregående finansår i begyndelsen af et nyt finansår, hvilket betyder en skævvridning af sammenligning af de forskellige år.

Årligt udsender biblioteket ansøgninger til alle kommuner, hvor vi statistisk har registreret brug af det danske bibliotekstilbud og der må således for 2009 konstateres, at de lokale SSW-repræsentanter i såvel byråd som kreds-dage har formået at undgå gennemførelse af de besparelser, hvormed der var truet. En forklaring herpå haves ikke, men det kan evt. være begrundet i at 2009 var valgår på delstatsplan? I ligestillingens navn må der fortsat argumenteres og kæmpes for at bevare status quo i tilskud og forbedringer deraf, hvilket SSW og biblioteket gør i tæt samarbejde.

Strukturreformen i Slesvig-Holsten skabte nogle uforudsete udfordringer i forbindelse med ansøgninger til kommuner. Biblioteket erfarede at de fremsendte ansøgninger af og til forsvandt som følge af omstruktureringer/omlægninger af procedurer ved sammenlægningen af kommunale forvaltninger til "Ämter".

Udvikling i tilskud dansk - tysk

	2005	2006	2007	2008	2009
Dansk tilskud	2.934.800,00	2.964.000,00	2.993.000,00	3.041.400,00	3.195.300,00
Tysk tilskud	386.387,41	377.705,63	375.674,13	360.386,48	369.106,59

Struktur

2009 skulle have været året hvor et nyt bibliotek skulle tages i brug i Slesvig som følge af Biblioteksbestyrelsens beslutning – men: trods ihærdige forsøg på at finde egnede lokaliteter i nærheden af A.P. Møller-Skolen lykkedes det desværre ikke at opnå denne forbedring af bibliotekstilbuddet i Slesvig. I slutningen af året fik biblioteket et tilbud om et evt. lejemål hos SSF i nye rammer, men fortsat på Lolfod. Forudsætningen er dog at SSF får finansieret en ombygning af Slesvighus. Biblioteket har tilkendegivet en positiv holdning til dette tilbud indtil videre.

Formanden for biblioteket har uformelt forsøgt at skabe interesse for et dansk hus med SSF-aktiviteter, SdU-aktiviteter og bibliotek i nærheden af A.P. Møller-Skolen, men desværre uden held. Biblioteket har hidtil satset på en løsning i umiddelbar nærhed af A.P. Møller-Skolen, da bestyrelsen forventer at denne skole vil blive et naturligt kulturelt trækplaster og dermed vil mindretallet og de forskellige organisationers aktiviteter hensigtsmæssigt kunne placeres i nærheden for at opnå synergi.

Over 2 år har der været gennemført analyse af aktiviteter og omkostningerne derfor i vores filialområder og de dertil hørende fællesbiblioteker. I 2010 vil der i slutningen af maj foreligge endnu en analyse, således at der fremkommer et sammenligneligt materiale for en periode på 3 år. Disse gennemføres med henblik på politisk at overveje biblioteksstrukturen i Sydslesvig set i lyset af den økonomiske indsats i forhold til aktivitetsniveauet samt i forhold til alternative betjeningsformer. Mobil betjening, delvis selvbetjening af det berørte publikum, på en hvad personale og økonomi angår mere hensigtsmæssig måde, dog uden at serviceniveauet dermed forringes.

Teknologien udvikler sig i disse år meget på dette område og biblioteket i Sydslesvig skeler til, hvad der kan lade sig gøre i Danmark med biblioteksrum uden personale med deraf følgende udvidet åbningstid, forbedret adgang til biblioteksmaterialerne tidsmæssigt og betjening fra hovedbiblioteket via web-cam.

Samarbejde

Samarbejde står skrevet med stort i bibliotekets verden – en uskreven lov er altid at være mindst to - når aktiviteter ud over de primære biblioteksopgaver skal løftes. Biblioteket har samarbejdspartnere i og uden for mindretallet, nord for Skelbækken og syd for Ejderen, i flertalsbefolkningens institutioner og organisationer, i forskningens verden, i undervisningens regi, i kulturpolitiske sammenhænge og mange flere steder.

Det er et bevidst valg at bruge tid, kræfter og dermed penge på at danne netværk. Kompetencetilegnelse, indsigt, læring og synergieffekt er nogle af resultaterne med deraf følgende gavnlige virkninger for udviklingen i mindretallets biblioteksvæsen.

I 2009 blev DCB i CMS-samarbejdet med syd- og sønderjyske biblioteker profilbibliotek på en teknisk platform til brug ved etablering af hjemmeside. Det viste sig dog at DCB kom til at stå ret alene pga. forskellige ikke planlagte forhold hos samarbejdspartnerne. Trods vanskeligheder af denne art er der opbygget et netværk til brug ved fremtidens problemløsninger.

Medarbejderes deltagelse i udviklings- og indretningsnetværk i regi af Statsbiblioteket har tilført idérigdom og – udvikling i DCB. Samarbejdet med fx Nordisk Informationskontor har bidraget til gennemførelse af den første lille litteraturfestival med deltagelse af såvel danske som tyske biblioteker. En større er planlagt for 2010. Desværre viser det sig løbende, at der er mange praktiske udfordringer forbundet med samarbejde når der skal tages hensyn til ideelle, "zweckgebundene" opgaver og/eller økonomiske opgaver, der falder inden for samarbejdet, men ikke under det ideelle formål.

På det politiske plan er det besluttet at det danske mindretals biblioteksvæsen mødes med den politiske ledelse for det tyske mindretals biblioteksvæsen. Først og fremmest skal dette møde bruges til at lære hinanden at kende, men absolut også for at dele politiske overvejelser med hinanden samt udveksle erfaringer omkring håndtering af de to mindretals biblioteksvæsen nord hhv. syd for landegrænsen Danmark-Tyskland. Måske det tyske mindretal kan bidrage med gode idéer til, hvordan Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig og SSW skal håndtere fremsættelsen af en bibliotekslov i Slesvig-Holsten.

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig havde i begyndelsen af 2009 også besøg af en meget interesseret og spørgelysten ny direktør for den slesvig-holstenske landdag dr. Utz Schliesky.

I 2009 havde mindretallets biblioteksvæsen besøg af formanden og direktøren for Danmarks Biblioteksforening. Ikke kun et venlighedsvisit hos den 99. kommune ”i Danmark”, nej en reel interesse for mindretallet, og hvad der foregår i dets biblioteksvæsen med henblik på at hjembringe gode idéer til de andre 98 kommuners biblioteker ☺.

Samrådet har i 2009 hovedsagelig beskæftiget sig med en ny samarbejdsaftale. Den arbejdsgruppe, der var nedsat med henblik på at nå et mål, alle kunne stå bag ved den endelige afgørelse kan kun karakteriseres som godt. Arbejdet har været præget af gode drøftelser, fairness og forståelse samt respekt for hinandens holdninger og synspunkter. Det medførte afsluttende at den nye aftale blev vedtaget enstemmigt og indholdet i aftalen bærer konstruktivt fremad i et samarbejde mellem alle i Samrådet.

Handleplaners afrapportering

Der blev for alvor sat gang i udviklingen og uddannelser i 2009. Flere medarbejdere har gennemført kompetencegivende uddannelser til fordel for dem selv, men så sandelig også til fordel for biblioteket. Resultaterne kan allerede konstateres på en lang række områder rundt om i biblioteket, hvor kvaliteten af det udførte arbejde er med til at give biblioteket et godt og professionelt ry.

Kursus	Deltager	Dato
Børnekulturkonsulenternes Landsmøde	Lars Aagaard	13.-14.1.2009
Den nye faglitteratur	Sven Sørensen	29.1.2009
Journalistik på vej til et kommunikationsjob	Rita Jakobsen	Februar til juni 2009
Ny dansk litteratur – tendenser og formidling	Anette Dybdal Lene Lund	10.3.2009
Musikformidling	Michael J. Olsen	11.3.2009
Biblioteksrummet	Anni Søndergaard	16.3.2009
Coaching i hverdagen – kunsten at stille spørgsmål, der rykker	Inger Marie Thomsen	16.-17.3.2009
Urheberrecht und mehr ...	Rita Jakobsen Jens Jakob Sørensen	18.3.2009
Lyst til litteratur	Viggo B. Jensen	1.4.2009
Workshop – Buchführung und Bilanzierung von Vereinen nach deutschem und dänischem Recht	Jette Madsen Elke Damerow	3.4.2009
e-ressourcer ”Hele verden på et fad”	Rita Jakobsen	17.4.2009
Lær fra dig, så det virker	Inger Marie Thomsen	29.-30.4.2009
Handlungsmöglichkeiten für Betriebsräte	Bedriftsrådsmedlemmer	13.-15.5.2009
DB Syd Studietur	Anni Søndergaard	13.-15.5.2009
Register for reboot action	Michael J. Olsen	29.5.2009
23 Ting Kick Off temadag	Karl Fischer Michael J. Olsen	9.6.2009
Temadag: Indretning og kommunikation, der sælger	Anni Søndergaard Rita Jakobsen	10.9.2009
At fortælle er at dele	Blide K. Borg	16.9.2009
DFBs årsmøde	Harald Wolbersen	16.-17.9.2009
Nordic Summit	Jens Jakob Sørensen	22.-24.9.2009

Kursus for børne- og skolebibliotekarer	Helle Post	September og oktober 2009
Grunduddannelse i kommunikation	Lene Lund	September 2009 til marts 2010
Internet Librarian	Jens Jakob Sørensen	14.-17.10.2009
Ophavsret – hvad må vi, og hvad må vores brugere?	Alice Feddersen	27.10.2009
Digital Trendspotting Ideworkshop	Casper Schack	22.10.2009
Kursus for børne- og skolebibliotekarer	Anette Dybdal	21.-23.10.2009
Forsiden opad – vend ikke ryggen til kunderne	Anette L. Nielsen	26.10.2009
Microsoft Publisher	Silvia Detert Kirsten Möller	27.10.2009
Bliv fremtidens kreative medarbejder	Karl Fischer	17.11.2009
Brugerundersøgelse fra A til Z	Elke Damerow Karl Fischer	18.11.2009
Digital læring i biblioteket	Michael J. Olsen	17. + 25.11.2009
Lær at lave scenarier	Karl Fischer	25.11.2009
Årets nye musik	Michael J. Olsen	26.11.2009
Ledertemadag i Region Syddanmark	Anni Søndergaard	30.11.2009
Årets nye børnebøger	Lars Aagaard	1.12.2009
Die Kündigung störeuder Mitarbeiter	Jørn Aagesen Elke Damerow	2.12.2009
Aktuelles zum Jahreswechsel	Hella Lassen	10.12.2009

På personalesiden har det helt store arbejde ligget i at vurdere et nyt bibliotek i Slesvig, hvilket har vist sig at være overordentlig svært da der ingen bygninger har været, som har opfyldt de stillede krav, og hvis der var, var lejeomkostningerne på et niveau som biblioteket ikke kunne acceptere. Dette arbejde vil også i 2010 blive fortsat.

I 2008 aftaltes et tæt samarbejde med to af de øvrige organisationer i Sydslesvig, nemlig SSF og SdU på både økonomi- og lønområdet. Desværre måtte SdU melde fra til dette og biblioteket og SSF har videreført dette samarbejde. Fra biblioteket skal der lyde en stor tak til SSF for den udviste bistand.

Medio 2009 afsluttedes et lederudviklingsforløb for repræsentanter fra Skoleforeningen, SSF, Sundhedstjenesten, Flensborg Avis og biblioteket. Formålet var at afdække en lang række muligheder for såvel ledere som konsulenter i forbindelse med udførelse af hverdagens opgaver. Kurset var meget givende for alle parter og var samtidig med til at skabe bånd og forståelse imellem de enkelte organisationer i mindretallet.

På det strategiske område blev der for anden gang gennemført en analyse af filialerne i henholdsvis Slesvig, Egernførde, Husum og Bredsted med det formål at afklare, hvilke opgaver man løser hvordan og hvor effektivt og til hvilken pris, og herudfra er der opstillet forskellige handlingsplaner med det mål at øge kvaliteten af forskellige ydelser over for lånerne. En proces der er blevet taget godt imod overalt, og derfor også vil blive gentaget i 2010.

Formidling i Flensborg

Ovenpå på et lidt uroligt og omskifteligt 2008 har 2009 været præget af at falde på plads i nye rammer i Informationen. Det tager tid for både kunder og for medarbejdere

at ændre vaner, men vi oplever heldigvis flere og flere kunder slår sig ned i Informationsområdet.

Den daglige drift i Informationen og udlånet ligger i faste rammer, og med beskrivelse og tidsplan og udviklingspunkter for 2009 er alle medarbejdere klar over hvilke nye opgaver, der skal klares i løbet af året.

Projekt "Det fysiske bibliotek" har mange ventet på at komme i gang med og med en kursusdag med Bente Buchhave den 15. juni fik vi et godt grundlag at gå videre på. Der blev nedsat tre projektgrupper, der afleverede rapport til bibliotekschefen midt i oktober. Gertrud Termansen har været konsulent på to af projekterne og har afleveret rapporter, som er et godt baggrundsmateriale for en indretningsarkitekt. Der er mange håndgribelige forslag at arbejde videre med i starten af 2010.

Litteraturfestival i samarbejde med Nordisk Informationskontor samt danske og tyske biblioteker forløb efter køreplanen. Ca. 1000 personer deltog i litteraturarrangementer nord og syd for grænsen. Festivalen sluttede af med en rigtig god og velbesøgt "forfatter-eftermiddag", hvor de 4 forfattere blev interviewet. Der var god stemning og forfatterne "leverede varen", så publikum fik et levende indblik i deres arbejde og forfatterskaber. Herefter var der åbning af Henrik Saxgrens udstilling Krig og Kærlighed, som er fotografier, der portrætter indvandrere i Norden. Dagen afsluttede med en formidabel koncert af det færøske kor Mpiri.

Foredragsrækker i Folkeuniversitets regi. Vi har erfaring med at foredrags-publikummet godt kan lide foredrag, der kædes sammen i en lille række. Derfor har vi både forår og efterår arrangeret en række af foredrag – alle under titlen "På to timer" – fx dansk litteratur på to timer, dansk design på to timer, dansk arkitektur på to timer. Publikum udtrykker tilfreds med formen og vi fortsætter i 2010 med foredragsrækkerne.

Bogcafé – er et eftermiddagstilbud om at komme til en kop kaffe og høre en god historie fortalt eller oplæst af en lokal person. Caféerne er ikke så velbesøgte, som vi kunne ønske os, men vi mener at tilbuddet er holdbart og vil i 2010 gøre mere reklame for bogcaféerne.

Fællesmøder mellem kontorister og bibliotekarer er genskabt med 4 møder i 2009. Der er behov for at mødes om og diskutere emner der har fælles berøringsflade for både bibliotekarer og kontorister. Der er afviklet 4 møder, hvor der har været oplæg og diskussioner. Der er efter ønske fra den strategiske ledelse bl.a. blevet diskuteret med hvilke tiltag vi kan højne udlånstallet. Disse forslag/tiltag er givet videre til den strategiske ledelse og nogle er allerede sat i værk.

Udstillinger i Informationen. Med et stor nyt Informationsområde er der skabt nye muligheder for udstillinger, der reklamerer for vores arrangementer og materialer. Der er udarbejdet en oversigt over udstillinger i Informationsområdet (med facadevinduer), udlånet og det gamle "smilehul". Nordisk Informationsfacadevinduer er også med i planen.

Besøg på Stadtbibliothek afviklede vi i juni måned med to besøg. Det er altid interessant at få nye faglige input og det fik vi hos vore tyske kolleger. De har fået et nyt flot bibliotek der hverdag besøges af mange. Vi fik i august to genbesøg af ca. 16 tyske bibliotekarer og kontorister, hvor vi viste vores bibliotek fra kælder til loft og fortalte om vores biblioteksarbejde.

Forenkling af materialevalg er et projekt, der gik i gang i juni og afsluttede planmæssigt i november 2009. Projektet indebar køb af nyt materialevalgssystem samt afskaffelse af materialvalgsmøder. Den enkelte bibliotekar orienterer sig i materialevalget på nettet og i gennemsynsbøger samt i de nye købte materialer. Der er indført "flydende

materialebestand" mellem murstensbibliotekerne og bogbussen, forstået på den måde, at materialet bliver det sted, det afleveres (selv om det er lånt et andet sted). Vi har indført begrebet "HIT", der betyder at et materiale bliver købt hos boghandleren i mange eksemplarer. Disse hit bliver præsenteret af en bibliotekar hver torsdag eftermiddag og bøgerne kan lånes med det samme. Med det tiltag er vi langt mere aktuelle og leveringsdygtige i nye og anmelderroste titler.

Med Midsommerfest for alle fik vi skudt den fjerde årstidsfest i gang. Sammen med Fastelavn, Halloween og Juletræ for alle har biblioteket nu 4 årlige fester, der alle sammen rummer et tilbud om hyggelig sammenkomst i danske rammer og med danske aktiviteter.

Midsommerfesten foregik i bibliotekshaven. Vejret præsenterede sig fra sin flotteste side og publikum tog godt imod det nye tilbud om midsommersang, båltales, lege i bibliotekshaven og kaffe, kage og (alkoholfri) sommerdrinks i bibliotekspavillionen til en festlig ildsluger. Ca. 50 deltog i arrangementet, der med få justeringer også er på programmet i 2010.

Påsketid er et nyt arrangement i bibliotekets forårsprogram. Det er et lørdagsarrangement med tilbud om gamle danske påskelege og aktiviteter. Ca. 25 deltog i arrangementet, der med få justeringer er et tilbud igen i 2010.

Forenkling af procedurer i Informationen er blevet udskudt grundet reduktion af tid i Informationen, hvilket gav mulighed for at overveje lederrollen i teamet. Spørgsmålet om lederposten af teamet blev løst ved indgangen til 2010, og det er hensigtsmæssigt at have en ny leder med i at løse spørgsmålet om procedureforenklinger.

Omlægning/afskaffelse af opgaver - der foregår en løbende diskussion, og der er sket ændringer - fx vedrørende materialevalget og lukkeprocedure. I 2010 følger en yderligere strukturering af diskussionen.

Følgende punkter er udsat pga. BIBcms-samarbejde om ny hjemmeside samt internt arbejde med egen ny hjemmeside:

Viden om DK – foredragssække for børn og danskursister, en børnekulturcafé, en netværksspilleklub i børnebiblioteket samt evt. børnehavebiblioteker

Formidling uden for Flensborg

Bibliotekararbejdspladserne er flyttet i begge busser, med den ønskede forbedring af pladsforholdene til følge. Begge busser er udstyret med yderligere fralægningsmuligheder i form af ny fralægningsreol.

Stikprøveundersøgelser viser, at 40 – 50 % af bogbuslånerne har adgang til e-mail. Med udgangspunkt i to forsøgsture afprøvedes muligheden for at overgå til videst mulig kontakt via gruppemail gennem GUI (bibliotekssystem). Forsøg: uge 19-26, 2009. Evaluering foregik i juni 2009. Efter positivt evaluering blev gruppemail gennem GUI sat i drift pr. 1.9.2009. Som følge af den øgede kontakt til lånerne via e-mail er antallet af mail-bestillinger forud for bogbusbesøget steget.

Digitale Fotorammer til boganmeldelser, emneskiltning mm. Anette Dybdal deltog i Skoleforeningens kursus om pod cast, hvor det blev evident at skolerne ikke har de tekniske forudsætninger for at producere anmeldelser i digitalt format. Derfor indkøbtes tre USB-mikrofoner der som opfølgning til kurset pt. er udstationeret på tre skoler (Risby, Strukstrup og St. Vi), hvor der i skrivende stund indtales anmeldelser af eleverne. Projektet videreføres i 2010, da formidling af materialer via digitale billedrammer ønskes inddraget i udviklingen af det nye bibliotek i Flensborg.

Aktiviteter rundt om bogbussen. Sven Sørensen har i samarbejde med Casper Schack udviklet en underholdende, nem og billig opgave, der består i at sammenligne bogbussens udvendige dekoration med en gengivelse i papirform, hvor der er indbygget en række fejl og ændringer. Konkurrencen anvendes ved forenings- og familiearrangementer – konkurrencer er altid et hit.

Bogbusser som modeller og som lanterner. Helle Post har udviklet en idé, der er baseret på en biblioteks-bærepose af papir med påtrykt bogbus. Låneren/barnet kan selv forsyne Bogbusposen med transparente vinduesåbninger og placere en lyskilde i bunden af posen. Projektet færdiggøres i 2010.

Bygningsmæssige ændringer for at opnå bedre p-mulighed for bogbusser. For at lette manøvreringen for bogbusserne i garagen er der blevet fjernet et stykke af muren mod det bagerste trappetårn til glæde for bogbuschaufførerne ved afgang og ankomst.

Service 2009

Almindelig drift på serviceområder må der i 2009 konstateres budgetmæssige overskridelser, fordi den nye information og det nye indgangsområde kræver meget mere belysning end vi havde før ombygningen. Ligeledes er den permanente belysning i salene til udstillinger fordi vi ikke mere råder over udstillingsvagter, der slukker lyset når der ikke er publikum.

I forhold til vedligeholdelse af bygningen skal de flade tage istandsættes i 2010, som følge af ændring af bygningsmæssige dispositioner. I 2009 er arkitekt og teknikere gået i gang med at undersøge mulighederne for en optimal løsning, som på grund af nutidens krav til isolation samt den 50-år gamle konstruktion vanskeliggøres. Ved samme lejlighed inddrages vurdering af udluftning og varmekonforhold i udlånsarealet som en integreret del af løsningen.

Derudover har den almindelige vedligeholdelse af bygningsmassen, som efterhånden bærer præg af at have hhv. 50 og godt 20 år på bagen, bestået i maling af udstillings-salen og foredragssalen samt andre arealer, hvor publikum færdes. El-styring af bibliotekets varmeanlæg er skiftet ud så det lever op til nugældende krav. Garagen er bygget om så nødudgangen er blevet mindre og bogbusserne har det nemmere med at manøvrere i garagen.

Gennem flere år har der nu vist sig uforudsete udgifter på bygningsmassen. Det medførte i 2009, at biblioteksbestyrelsen i forbindelse med budgetforslaget for 2010 lod udarbejde en langtidsplan for store vedligeholdelsesopgaver. Denne plan rækker til og med 2013 og blev vedlagt budgetansøgningen for 2010 i håb om at nogle af renoveringsopgaverne vil finde plads på det sydslesvigske anlægsbudget fra 2011 og derefter.

Udskiftning af rørsystemer til varme og varm i teknikrummet i kælderen sker jævnligt som almindelig vedligeholdelse for at undgå situationer med alvorlige skader til følge.

For at reducere elforbruget i biblioteket har vi udstyret foredragssalen med præsensmeldere, således at lyset tænder ved bevægelse i salen – ikke en optimal løsning, men nødvendig af hensyn til strømforbruget i udstillingsperioderne, som er blevet udvidet i 2009.

Sikkerhed

I 2009 skulle bibliotekets førstehjælpere have været på genopfriskningskursus, hvilket ikke lod sig gøre. Derfor sker det i marts 2010. Ligeledes skal brandvæsenet afholde brandslukningsøvelse med henblik på at genopfriske rutinerne i forbindelse med evt. brand.

Team indkøb/accession

År 2009 var et år med udfordringer på forskellige områder: ekstra ikke planlagte opgaver, projekter og langtidssygdom.

I 2008 blev strukturen på DCB ændret således at team indkøb/acc. ikke længere var en del af område Service, hvilket betød, at teamet ikke har direkte kundekontakt, men blev et internt serviceorgan. Derved fik teamet ressourcer til at overtage andre opgaver og uddybe den specialviden det allerede havde i forvejen.

Åbningen af det nye gymnasium i august 2008 i Slesvig, A.P. Møller-Skolen, medførte at teamet fik travlt med hensyn til katalogisering af nye materialer til Dansk Skoleforening. Opgaven blev prioriteret højest og teamet arbejdede på højtryk for at nå det til tiden. Katalogiseringer af nye materialer til A.P. Møller-Skolen indgik efter åbningen af den nye skole i den daglige drift fra 1.1.2009. Den samlede produktion af katalogiseringer blev forøget med 19 % i 2009. Udover den daglige drift blev materialerne fra den gamle samling i bogkælderen på Duborg-Skolen og PPR-samlingen (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning) på Indkøbskontoret katalogiseret for Dansk Skoleforening mod betaling.

Der arbejdes hele tiden på at effektivisere arbejdsprocesser, ikke kun her i teamet, men i hele biblioteket. Teamet har derfor i samarbejde med team FIF (Formidling i Flensborg) og FUF (Formidling udenfor Flensborg) gennemført et projekt vedr. materialevalg. Projektet medførte at biblioteket købte et nyt materialevalgsmodul til det system (GUI) vi arbejder med i forvejen. Alle arbejdsrutiner i forbindelse med materialevalg blev revideret og beskrevet. For team indkøb/acc. betyder det at bestilling af biblioteks-materialer sendes løbende. Konsekvensen heraf er at materialerne indgår hurtigere til glæde for vore kunder. Der spares på papir, da de fleste bestillinger sendes online. På grund af den nye procedure har vi i team indkøb/accession forøget produktionen. Gevinsten har været at biblioteket selv plaster efterspurgte bøger, hvortil den indvundne arbejdstid fra effektiviseringen i indkøbsprocessen anvendes. Hurtigt indkøb – lokal klargøring af HITS - en bedre service over for kunderne.

Det er lykket for biblioteket sammen med andre biblioteker nord for grænsen at forlænge de indgåede aftaler i EU-udbud med de samme konditioner indtil den 31.12.2010, dvs. det fælles indkøb af danske og udenlandske årbøger, musik m.m. fortsætter med deraf følgende store besparelser i forhold til at Dansk Centralbibliotek havde stået alene som indkøber.

Biblioteket er startet med et projekt, der hedder "Åbning af Den Slesvigske Samling", som fortsætter i 2010. Team indkøb/acc. er indgået i det projekt vedr. de administrative forhold i bibliotekssystemet og har i samarbejde med lederen i første omgang kasseret "Dubletsamlingen" i vores kælder. En dubletsamling, der indeholdt ekstra eksemplarer af materialer, som allerede står i selve lokalsamlingen. Besparelse af tid i forhold til registrering til dubletsamling fremover er en gevinst og arealet til dubletsamlingen kan anvendes til vigtigere materialer.

Danskkurser

For danskkursernes vedkommende er antallet af kursister og kurser faldet en smule, hvilket biblioteket helt klart tillægger arbejdsløsheden i Danmark og de mindre indtægter for de potentielle kursusansøgere vedkommende. Prognosen for 2010 vil også have en faldende tendens set i forhold til 2009, og biblioteket må i den forbindelse revurdere de givne muligheder for at øge tilmeldingerne.

Folkeuniversitetet i Sydslesvig

Som sekretariat for Folkeuniversitetet i Sydslesvig har Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig bestilt, afregnet og til dels også været medarrangør på 21 forelæsninger i 2009. 12 danske foreninger i Sydslesvig har benyttet sig af tilbuddet om via biblioteket at bestille foredragsholdere, enten fra Universiteterne eller foredragsholdere med speciale inden for et bestemt emne. Som altid er det historie, religion og den lokale historie der hovedsagelig udbydes som foredrag. Biblioteket har forsøgt at udbyde en række af foredrag og arbejder videre med den form i de kommende år, da det fra publikums side er ønsket.

Set sammen med Sydslesvigs tætte kontakt til Danmark på uddannelses- og vidensområdet er Folkeuniversitetsvirksomheden i Sydslesvig en effektiv måde at formidle forskningens resultater.

Det vil fortsætte som en del af bibliotekets arrangementsvirksomhed og bibliotekets forpligtelse som folkeoplysende institution.

Fremtiden kan måske byde på spændende nye former inden for denne formidling i samarbejde med fx Danmarks Radio: Danskernes akademi. Måske der kunne optages forelæsninger om Sydslesvig i Sydslesvig, som via DR bliver tilgængelig via podcast? Derved vil der kunne opnås et forbedret kendskab til Sydslesvig i Danmark.

Highlights fra årets gang

Rundt på biblioteket – med glade gæster

Ganske på samme måde som museer, naturområder og byer har fortællere, guider, vejledere ansat til at formidle ideer og tanker inden for deres områder, så har biblioteker rundvisere. Ikke mindst et bibliotek som vores, der virker i en kultur, hvor biblioteksidéen kun på nogle områder er sammenfaldende med den danske.

Biblioteket har haft den glæde at opleve en stigende interesse hos danskundervisere på tyske Berufsschulen og Realschulen. Nogle kommer med deres elever og viser dem del for del af biblioteket og fortæller, hvad de rummer og hvilken gavn de kan have af at bruge dem. Andre beder biblioteket om at lukke op for herlighederne. Det er en stor glæde at tale med disse besøgende, som godt nok kender til biblioteker, men ikke til den danske model, som er meget generøs og bygger på idéerne om menneskerettighederne, både børns og voksnes. Det er dejligt at se udtrykket på de besøgende ansigter skifte fra "er det mon noget?" til "det var nu alligevel pokkers!" Det gør en forskel at virke under en bibliotekslov som den danske.

For børn i grundskolen giver det ikke så megen mening blot at vise tingene frem, de skal også lukkes op for dem, historierne skal ud af bøgerne og genfortælles. Ved rundvisningerne har Lars Aagaard haft stor glæde af den danske forfatter Kim Fupz Aakesons mange sjove og skæve fortællinger om nisser, artige børn, kloge børn og urmennesker. Han har prøvet at fortælle dem i en børnehave, hvor man ville træne

børnene i at lytte og også at lytte til andre end de voksne, de omgås til daglig. Det var lærerigt for både børnene og biblioteksmedarbejder.

Helt anderledes forløber det når grupper af unge eller voksne fra Danmark slår sig ned for at studere hvordan man driver dansk bibliotek i Tyskland. Den danske biblioteksmodel er jo velkendt for de fleste, så meget desto større er interessen for at høre, hvordan den med held kan udfoldes i en tysk sammenhæng. Den første indskydelse hos mange er, at vi nok er rigtigt dygtige til det med de tyske materialer. Her må vi jo skuffe og henvise til kollegerne i de tyske biblioteker i Sønderjylland. Kun når det drejer sig om materiale om Den slesvigske Samlings område, det gamle hertugdømme Slesvig, er vi verdensmestre på alle sprog. Uundgåeligt drejer samtalen derefter hen på de kulturforskelle som eksisterer lyslevende i et grænseland, og som på én gang er berigende og udfordrende.

Børnehaven på besøg – kulturelle kompetencer

Pædagogen med sin medhjælper og sin børnehavegruppe er regelmæssige gæster på Flensborg Bibliotek. Hun har nemlig selv med sin oprindeligt tyske baggrund på sin krop oplevet den danske biblioteksmodel da hun læste i Danmark mens hun boede i Tyskland. Den oplevelse ønsker hun, børnene skal have fra starten af. Det hun går efter er at vise børnene, at billedbøger kan handle om alt mellem himmel og jord, at et bibliotek er fuldt af oplevelser, og at det tilhører børnene og skal behandles med omhu og respekt. De har muligheden derhjemme for at benytte den lille nærliggende skoles bibliotek, men udvalget dér er i sagens natur begrænset i forhold til et stort, velassorteret købstadsbibliotek, hvor børn og voksne efter selvsyn kan vælge. Pædagogen bruger også sit tyske bibliotek, for tysk er nu engang hendes første sprog, men for børnene er der ikke tale om noget enkelt valg, her er hun nødt til at træde til. Heldigvis for hende er Flensborg Bibliotek et sted, hvor det er nemt at være barn, her kan spises, leges, høres historier og lånes uden ret mange dikkedarer. At der undertiden kan være flere børnehavegrupper på besøg på én gang ser hun som en berigelse for børnene.

Der går sjældent en hverdag uden at mindst 1 børnehavegruppe lægger vejen forbi. Der til kommer de pædagoger, som går på biblioteket for at låne til sig selv og som samtidig i ro og mag henter baggrundsmateriale til arbejdet i børnehaven.

Børnehave med kunst i

Børnene har været til udstillingsåbning på Flensborg Bibliotek. Det har forældrene også, for den fandt sted en fredag lige før børnehaven lukkede, og børnene blev hentet på biblioteket. De havde selv lavet værkerne, nemlig kunstnerisk udformede stole. Inspirationen var den store udstilling af fantastiske stole, som kort forinden havde været vist. Børnene havde virkelig fordybet sig - på dansk - i hvad stolene forestillede og udtrykte. Hjemme i børnehaven gik de i gang med deres eget stoleprojekt, som også skulle udstilles. Så nu har børnebiblioteket et kunstgalleri for børns kunst. Tak til børnehaven for inspiration!

Bibliotekets 50-års-jubilæum 19.9.2009 - Festugen 21. – 26.9.2009

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig blev indviet og taget i brug på Nørregade 59 for 50 år siden. Biblioteksbestyrelsen besluttede at det skulle markeres med en festuge, hvor **brugerne** – specielt børnene skulle sættes i centrum. Ved en sådan lejlighed er det vigtigt at understrege at biblioteket, bygningen og indholdet ikke ville være noget uden medarbejderne. Medarbejderne er de bærende kræfter i forhold til brugerne og brugernes oplevelse af bibliotekstilbuddet, og derfor

blev medarbejderne inviteret til en festaften sammen med bibliotekets samarbejdspartnere, politikere i Sydslesvig samt vore politikere fra Danmark for at fejre de første 50 år som Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig på Nørregade 59.

Torben Rechendorff holdt en fantastisk festtale og Lars Henningsen underholdt med et causeri over perioden 1959 – 2009. Lattermusklerne kom i brug – det hverken var eller er kedeligt at være på et bibliotek!

Mange samarbejdspartnere benyttede lejligheden til at takke for samarbejdet, bibliotekets indsats gennem alle årene, hvilket selvfølgelig bliver brugt som benzin til endnu et halvt århundrede til glæde og gavn for det danske sprog og den danske kultur med alt, hvad det indebærer i traditionel og moderne, fremadrettet fremtoning.

Ud over festen for medarbejderne sammen med de politiske repræsentanter fra både dansk og tysk side og aktiviteterne for børnene blev der også afholdt en uformel reception mandag den 21. september for naboer, danske og tyske biblioteker samt venner af huset.

Professor dr. ABC

Som en del af biblioteksjubilæet i september 2009 var Claus Hinrichs, alias Professor dr. ABC, på turne i hele landsdelen for at glæde børnene. En dag på Sild med bogbussen, en dag i Husum, en dag i Slesvig og to dage i Flensborg. Her mødte han børnehavernes ældste børn i en fornøjelig rundtur på jagt efter udlagte ting & sager rundt om i bygningerne, ting der begyndte med A, begyndte med B og så videre alfabetet ud. Børnene bar de fundne ting og samlede til sidst op sammen med den morsomme professor, hvor de lagde dem op på det lange banner med alfabetet på. Morsomt og lærerigt var det at se, hvordan bogstavbegreberne lige så stille indfandt sig i rigtig mange små børnehjerner! De glemmer det aldrig!

Litteraturfestivalen

For første gang blev der i 2009 afholdt en Litteraturfestival med Nordisk Informationskontor som tovholder og Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig som væsentlig samarbejdspartner i form af såvel økonomisk som personalemæssig indsats. Litteraturfestivalen skulle gerne blive et årligt tilbagevendende begivenhed mellem samarbejdspartnere nord og syd for grænsen - for ad den vej at præsentere dansk og nordisk sprog og kultur.

Tiden og visionerne

Der er store ændringer på vej for bibliotekerne i disse år – de skal vinde eller forsvinde, udtrykt på den korte, men sande måde. Kun hvis vi formår at tilpasse organisationen til en medieudvikling i evig bevægelse og samtidig være ekstremt lydhør over for publikums behov har vi en chance. Der er nemlig rift om pladsen i publikums bevidsthed – mange synes i forvejen, de udmærket kan undvære bibliotekets bidrag til deres tilværelse. Det er efter bibliotekets mening ikke rigtigt, og det er op til os at præstere beviset.

En af de meget markante vejvisere på den danske arena for innovation og udvikling er Århus-virksomheden Innovation-lab, der med sine nyhedsbreve og sin vidunderlige hjemmeside holder os med snuden i sporet og blikket fæstnet på den teknologiske udvikling. Statsbiblioteket og Styrelsen for Bibliotek og Medier sammen med Danmarks Biblioteksforening er garanter for, at bibliotekerne når helskindet gennem en sejlads i et hajfyldt farvand. Der er nemlig mange fjender, eller lad os bare sige konkurrenter: Googles fantastiske søgemaskine, som dag for dag bare bliver bedre og bedre – og som vi i bibliotekerne bruger med glæde. Den digitale dokumentforsyning, digital musikformidling, spil på internettet, musik der udbredes på mobiltelefoner og

internettet, den elektroniske bogs indtog, alt sammen med potentiale til at slå benene væk under traditionel udlåns- og formidlingsvirksomhed i et traditionelt folkebibliotek.

Det kan biblioteker vælge at se bort fra, og nogle vil sikkert overleve på en række kvalitetsydelse. Det kan være det historiske materiale, som endnu ikke er at finde på internettet, det kan være de oceaner af arkivalier og ældre litteratur, som står bagest i køen til digitalisering. Det kan være specialbiblioteket med sin helt særlige mission, Kunsthåndværkermuseets bibliotek med sin enestående samling inden for et afgrænset område. Der går lang tid før digitale løsninger ligger lige for.

Allerede nu ser vi en kraftig reduktion i antallet af bemandede biblioteksfilialer i Danmark, små biblioteker, der i sandhedens interesse ikke modsvarer nutidens meget bredspektrede krav fra brugerne.

Det er op til os selv - Vi har valgt ikke at se bort fra de trusler Google, internet, elektronisk formidling af dit og dat udgør. Vi vil være med . . . som bibliotek for brugerne også i fremtiden – men opgaven kræver indsigt, vilje og netværk.

En naturlig konsekvens af at Nordisk Informationskontor pr. 1.1.2009 flyttede ind hos Dansk Centralbibliotek er en udvidelse af samarbejdet. Resultatet af samarbejdet skal gerne nå ud i hele Sydslesvig.

I 2009 blev der indgået aftale om et udstillingssamarbejde mellem Sydslesvigs danske Kunstforening og ovennævnte to parter med deraf følgende længere udstillingsperioder samt en udstilling ekstra på årsbasis. De kommende år ønskes samarbejdet intensiveret og dermed formidlingen af dansk og nordisk sprog og kultur.

Møder med mennesker

Der, hvor hverdagen også viser bibliotekets værd er i mødet med publikum. Det er her alle gode hensigter og al energien løber sammen i en lykkelig strøm. Det er her præis efter præis går op for nye og gamle bekendte af et dansk bibliotekstilbud. Ture rundt i biblioteket med børnehaverbørn, skolebørn, voksne danskursister, studerende fra universitetet, gæster fra Danmark og Tyskland, alt sammen er med til at give input til bibliotekets vej gennem den jungle af muligheder, som biblioteket befinder sig i. Samtidig er det – heldigvis – ofte en øjenåbner for den uforberedte gæst, der troede de skulle se på bogrygge og høre om udlånsregler.

Biblioteket i tal

2009 fastholdes udlånsniveauet samlet set for Sydslesvig – en meget glædelig konstatering. Det betyder set på de enkelte udlånssteder at Flensborg har fastholdt omsætningen sammenlignet med året forud. Det er positivt set i lyset af nedgangen i udlånet fra 2007 til 2008 og dermed en frygt for, at det skulle gentage sig som følge af brugernes nye måde at anvende bibliotekstilbuddet og udlån af materialer på. Brugere bestiller eksakte materialer og afhenter disse, mod den gammeldags måde at bruge biblioteket på, hvor brugerne gik langs hylderne og lod sig inspirere til at tage mere tilfældigt valgte bøger med hjem.

Bogbusserne har et konstant udlån set i forhold til det foregående år, hvor bogbusserne blev skiftet ud og som forventet fik et forøget udlån pga. nyhedens interesse.

Filialerne i landsdelen falder forskelligt ud hvad udlånsaktivitet angår. Husum, Bredsted og Egernførde har desværre vigende udlån og det må konstateres, at specielt Bredsted er en udfordring. Årsagen formodes at være at Bredsted danske skole, hvor filialen

befinder sig, fra 2008 ikke mere er overbygningsskole, men kun har elever op til 6. klasse.

Som modstykke til disse mindre positive kendsgerninger ses en positiv udvikling i filialen i Slesvig. Her menes det ligeledes at hænge sammen med skolelivet. Det formodes at være en følge af A.P. Møller-Skolens elevers behov for supplerende materiale til opgaveløsning samt folkebibliotekets tilbud af lyst-læsning.

Markant er atter den voldsomme stigning i genudlån/fornyelser via WEB i bibliotekssystemet som helhed. Brugerne gør i stigende grad brug af denne service ligesom antallet af bestillinger ad elektronisk vej er for opadgående.

Samarbejdsaftalen mellem Dansk Skoleforening og Dansk Centralbibliotek om udlån via skolebibliotekerne dokumenterer en særdeles stor interesse for materialer til fritidslæsning, idet der udlånes over 200.000 af folkebibliotekets enheder via skolebibliotekerne.

Udlån

	2005	2006	2007	2008	2009
Samlet udlån	628.826	633.508	651.119	583.850	615.654 *)
Deraf til skolerne	281.125	267.597	275.812	206.798	218.359

*) indeholder ikke manuelle udlån

Materialebestand

	2005	2006	2007	2008	2009
bøger	392.245	391.382	389.574	384.465	376.853
lydbøger	4.599	4.569	4.829	4.703	4.950
bånd og cd	18.403	19.931	21.498	22.525	23.004
video og dvd	9.243	10.158	11.518	12.593	13.519
cdrom	3.327	3.687	3.840	3.745	4.369
billeder	233	228	234	208	202
andet	4.010	4.426	4.828	5.015	5.105
i alt	432.060	434.381	436.321	433.254	428.002

Arrangementer

Antallet af deltagere i arrangementer for både børn og voksne i Flensborg er steget pænt, hvilket tages som et udtryk for at tilbuddene rammer brugernes interesser. En anden årsag til den lidt stigende interesse er sandsynligvis begravet i at biblioteket som regel samarbejder med andre organisationer, institutioner og foreninger omkring planlægning af tilbuddene. Sidst med ikke mindst markedsføres bibliotekets arrangementstilbud såvel på traditionel vis via papirbrochurer samt via hjemmeside og kulturkalender på internet.

Faldet i deltagere ved arrangementer i filialerne er foranlediget af manglende udbud i 2009, hvilket der rettes op på fremadrettet.

Bogbussen har et stabilt deltagerantal ved arrangementer i forbindelse med fx årsmøder.

Deltagere i arrangementer 2006 -2009

	2006	2007	2008	2009
Flensborg/voksen	648	4.555	2.147	2.447
Flensborg/børn	536	3.408	2.764	3.066
Slesvig	493	565	301	26
Husum	*)	1.913 **)	695	252
Egernførde	34	18	32	85
Bredsted	*)	*)	54	*)
Bogbus	*)	*)	866	931
i alt	1.711	8.546	6.859	6.807

*) ikke opgjort

**) skønnet

Det samlede tal er udtryk for en lille nedadgående tendens i antallet af publikummer ved bibliotekets arrangementer – dog skævt fordelt på landsdelen. I 2010 vil opmærksomheden være rettet mod et mere målrettet udbud af arrangementer i filialerne med henblik på en forbedring af tilbuddene til publikum.

Besøgstal

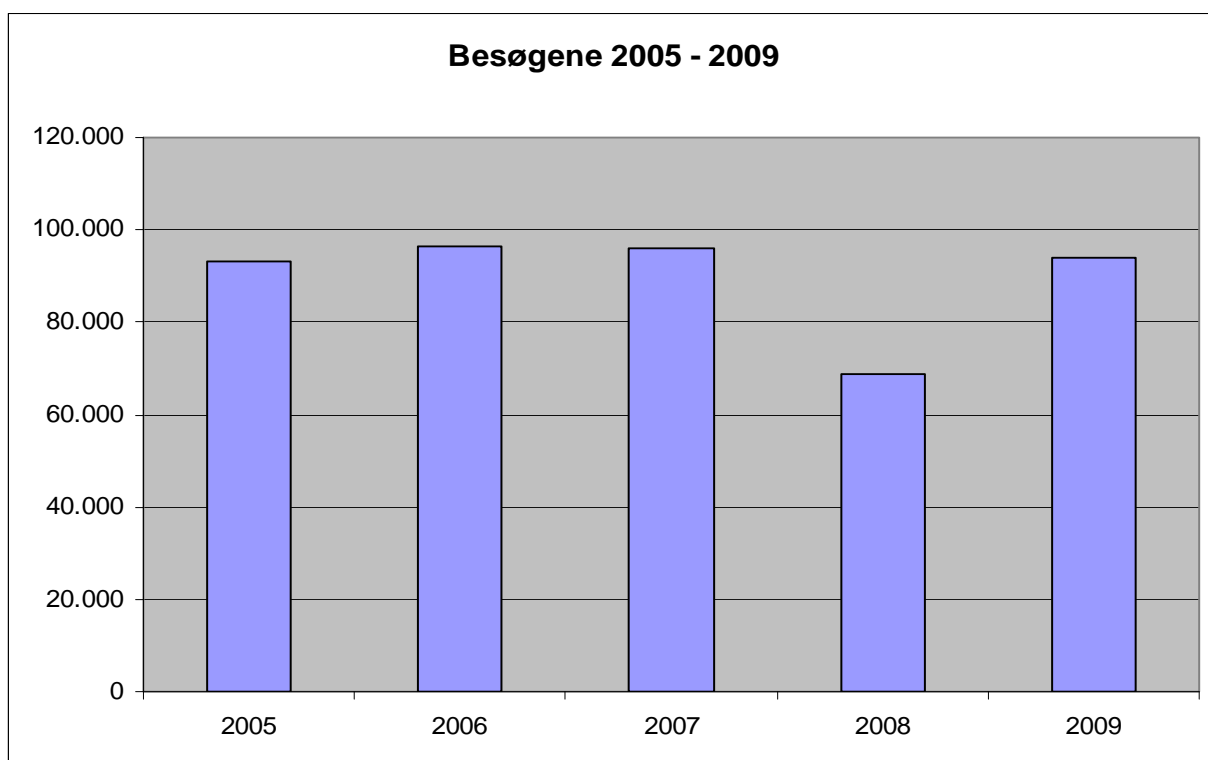
Antallet af besøgende i biblioteket er steget sammenlignet med 2008. Fra 68.755 til 93.848 i 2009. 2008 var pga. en ombygningsperiode på 5 måneder et atypisk år. Derfor er en sammenligning med 2007 mere relevant og set i det lys er det glædeligt at faldet ikke er større. Brugere kommer ikke nødvendigvis kun for at låne bøger, men bruger biblioteket som kulturhus og værested for at se udstillinger, deltage i arrangementer som foredrag og børnebibliotekets årstidsfester samt andre foreningers aktiviteter henlagt til biblioteket.

Måske er der brugere der kommer for at møde andre mennesker, have social kontakt enten personligt eller med hjælp fra personalet via internettet? Der findes endnu ikke konkrete statistiske oplysninger om, hvorfor vore brugere kommer i bibliotekerne, hvilket kunne være interessant at få konstateret med henblik på hensyn dertil i planlægningen af det samlede bibliotekstilbud.

En deltagelse i et kursus med henblik på at gennemføre brugerundersøgelse var desværre af så ringe kvalitet at det ikke bragte biblioteket i stand til at gennemføre en systematisk undersøgelse af brugere og deres ønsker og behov i forhold til udviklingen af mindretallets bibliotekstilbud.

Besøgene i 2005 - 2009

2005	2006	2007	2008	2009
92.965	96.246	95.928	68.755	93.848

Aktive lånere

Der har været 16.320 lånere, der har benyttet biblioteket mindst én gang i løbet af 2009. Hovedparten er børnebrugerne (9.050) enten i form af benyttelse af børnebibliotekerne, filialerne, bogbusserne eller skolebibliotekerne. Voksenbrugerne udgør 5.297, mens der i bogbusserne har været 1.117 brugere. Vedr. antallet af brugere i bogbusserne er det erfaringen, at antallet af registrerede lånere ikke svarer til det reelle antal brugere, da familier som regel kun har et enkelt lånerkort. Derfor dækker de aktive lånere i bogbusserne reelt over et væsentlig højere antal aktive brugere af bibliotekstilbuddet.

Antallet af de såkaldte pakkelånere og andre biblioteker, som låner hos DCB er også værd at bemærke, idet tallene her er hhv. 406 og 257. Lånere, der sidder andre steder end i Sydslesvig og har brug for de materialer, som Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig naturligt stiller til rådighed inden for det samarbejdende biblioteksvæsen i såvel Danmark som Tyskland og alle de nordiske lande.

Biblioteket har hidtil ikke gjort noget specielt vedr. markedsføring af muligheden for at låne dansk litteratur, når man sidder uden for Sydslesvig og fx forsker i danske forhold. Men adgangen til Dansk Centralbiblioteks samlinger via Bibliotek/dk og internettet i øvrigt skaber muligheden for udvidet benyttelse af dette tilbud.

Den forretningsførende bestyrelse

Da der i finansåret 2009 ikke har været foretaget dispositioner, såsom fx salg af ejendom, hvor det kræves at den forretningsførende bestyrelse træffer afgørelse, har der ikke været afholdt møde i dette organ.

Politikerne havde med budgettet for 2009 skabt rammevilkår for et år der på nogle områder blev et konsolideringsår: Informationen. På andre områder et planlægningens

år: Den slesvigske Samling og generelt i den daglige drift et år i forandringens tegn med mere teknologi og nye procedurer.

Desværre lykkedes det ikke, trods politisk opbakning, at finde en løsning på en forbedret biblioteksbetjening i Slesvig. En udfordring biblioteket efterhånden har haft i adskillige år.

Den politiske opbakning, der er til kompetenceudvikling i biblioteket, kom der rigtig gang i i løbet af 2009 med fortsættelse ind i 2010.

Planlægningen af ændringerne i det fysiske rum tog sin begyndelse med afsmittende virkning på planlægning af markedsføringen af biblioteket.

SSW i byråd og kredsde kæmpede for at bevare tilskuddene til mindretallets biblioteksvæsen – med held.

Medarbejderne effektiviserede, forøgede produktiviteten og leverede adskillige eksempler på besparelsetiltag med virkning for de kommende år.

Samarbejdet med partnere i og uden for mindretallet har medført gode netværk – og også vist hvor svært samarbejde kan være, trods de gode viljer.

Alt i alt blev 2009 et år hvor den daglige leder vil udtale en tak til alle, der har bidraget til at mindretallets biblioteksvæsen har tilpasset sig, udvikler sig løbende og som organisation tager udfordringerne til bibliotekets fremtid alvorligt.

Interessante links:

Bibliotekets hjemmeside: <http://www.dcbib.dk/>

DCB er med i disse to **sociale netværk**

Biblioteket på billeddatabasen Flickr <http://www.flickr.com/photos/21934477@N02/>

Biblioteket på Facebook - her skal man have en konto for at kigge og den opretter man fra forsiden af <http://www.facebook.com/>

og så har vi en blog "Sig din mening!" <http://blog.dcbib.dk/>

Studieafdelingen og Arkivet Årsberetning 2009

ved Lars N. Henningsen

- fire bøger, hvoraf tre fik masser af anmelderstjerner, og to straks måtte genoptrykkes,
- tre flerårige forskningsprojekter, som blev afsluttet,
- en betydelig udadvendt foredragsvirksomhed –

det var varemærkerne for 2009. Året kunne derfor nok udstyres med overskriften 'superlativernes år', hvis ikke der dermed blev skabt et problem for senere årsberetninger.

Bøger og forskningsprojekter

Rækken af bogudgivelser blev indledt 3. februar, da Gerret Liebing Schlabers bog 'Fra opland til bydele/Vom Land zum Stadtteil' blev præsenteret. Det er første gang storbyen Flensborgs nyere bydele får en samlet historisk behandling i tekst og billeder og på både dansk og tysk. Oplaget på 500 stk. blev straks solgt, og et nyt blev sat i værk.

På befrielsesdagen 5. maj kom turen til den næste bog, da Martin Bo Nørregård fremlagde resultaterne af mere end to års studier over 'Danske sydslesvigere i tysk krigstjeneste 1939-1945'. Bogen bygger på arkivets sjældent store materiale af feltpost fra verdenskrigen og fik megen ros og mange anmelderstjerner. "En solid og velskrevet, kritisk-historisk beskrivelse", skrev professor Bent Jensen i Jyllands Posten. "Grundig, velafbalanceret, god" mente 'Politiken'. Anerkendelsen førte til en glædelig stor afsætning til både biblioteker og private, så bogen var næsten udsolgt sidst på året.

Den 15. september var dagen, hvor den sammenfattende mindretalshistorie 'Sydslesvigs danske historie', blev præsenteret. De fire forfattere Lars N. Henningsen, René Rasmussen, Martin Klatt og Jørgen Kühl stod bag denne Studieafdelingens største satsning gennem mange år. 'Jyllands Posten' kvitterede med ordene "smuk og velskrevet" og fem af 6 anmelderstjerner. Bibliotekernes lektøruddtalelse berettede om 'et glimrende helstøbt sammenhængende værk, det hidtil bedst funderede afsluttende samlede værk om emnet". Oplaget på 630 stk. var borte inden jul, da et nyt på 580 stk. lå klar.

Endelig markerede Studieafdelingen 140 års fødselsdagen for Flensborg Avis den 1. oktober med udgivelse af arkivfortegnelsen 'Flensborg Avis – firmaets og redaktørernes arkiver 1869-ca 2002'. Arkivfortegnelsen er udarbejdet af Gerret Liebing Schlaber og gør et af grænselandets vigtige og store arkiver tilgængeligt for forskningen.

Helt efter planen nåede afdelingens ph.d. stipendiat siden 2006, Mikkel Leth Jespersen, den 1. september i mål med sit treårige studieprojekt. Han indleverede sin afhandling 'Fyrste og folk. Politisk kultur i hertug Hans den ældres slesvig-holstenske fyrstestat (1544-1580)'. Efter forsvaret på Aarhus Universitet 4. december fik han tildelt ph.d. graden og gik straks i gang med at redigere teksten med henblik på udgivelse som bog.

Arrangementer og formidling

De prominente bog- og eksamensdage blev støttet af en løbende foredrags- og formidlingsvirksomhed. Flensborg bys 725 års jubilæum blev anledning til at udbygge samarbejdet med Stadtarchiv Flensburg og tyske historikerkolleger. En åbent-arkiv-dag 16. maj var del af jubilæumsprogrammet og tiltrak mere end 60 deltagere fra både flertal og mindretal. Der var filmforevisning, og der blev vist frem og fortalt i både arkivmagasin og billedsamling. Senere fulgte udgivelse af Flensborg-sænumre af både Sønderjysk Månedsskrift og Grenzfriedenshefte, hvortil afdelingen leverede

artikler og billeder. Stipendiat Mikkel Leth Jespersen leverede et af foredragene i en tysksproget byhistorisk foredragsrække.

Generelt var der tale om synliggørelse også ud over mindretallets egen kreds. For første gang deltog afdelingen i Flensborg bys Neujahrsempfang. Sammen med Buchhandlung Rüffer blev der 18. juni arrangeret en meget velbesøgt præsentation af professor Bernd Henningsens bog 'Dänemark', udgivet på Beck-Verlag i rækken 'Die deutschen und ihre Nachbarn'. Afdelingsleder Lars N. Henningsen holdt foredrag om Ejderkanalen ved den officielle åbning af 'Tag des offenen Denkmals' den 13. september og indgik i et historikerpanel arrangeret af 'Institut für Zeit- und Regionalgeschichte' i Slesvig 20. november. Lederen takkede ja til indvalg i Wissenschaftlicher Beirat des Instituts für Schleswig-Holsteinische Zeit- und Regionalgeschichte og i Kuratorium for Nordfriisk Instituut i Bredsted. Samtidig blev rækken af "værkstedsaftener" med præsentation af arbejdet i forskning og arkiv fortsat, og der blev afholdt foredrag ved danske arrangementer i Sydslesvig og Danmark.

Udgivelsen af 'Sydslesvigs danske historie' blev fulgt af fire foredrag, hvor hver enkelt forfatter berettede om sit afsnit.

Studieafdelingen bidrog med Sydslesvig-fortælling ved den årlige kulturnat på Christiansborg 9. oktober og med bogsalg og bogpræsentationer ved den danske bogmesse i Forum, på Grænseforeningens sendemandsmøde og SSFs landsmøde. I alt stod afdelingens medarbejdere året igennem for 45 foredrag.

Endelig optog afdelingen et intensivt samarbejde med kollegerne i Danevirke Museum, Archiv-Historische Forschungsstelle der deutschen Volksgruppe, Deutsche Museen Nordschleswig og Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot i Interreg projektet 'Mindretalsliv'. Studieafdelingen gennemfører her en indsamling af interviews blandt danske sydslesvigere, som udgives i bogform sammen med tilsvarende interviews indsamlet af den tyske kollegainstitution i Aabenraa.

Arkivet

Det daglige arkivarbejde tiltrak mindre opmærksomhed end bogpræsentationer, foredrag og arrangementer, men det er den basis, hvorpå alt andet hviler. Papirarkivet modtog 40 nye afleveringer eller i alt 16 hyldemeter. Der var personarkiver efter bl.a. skoleleder og SSF-formand Ernst Vollertsen, Lyrskov, skoleleder Gunnar Ryge Petersen, Agtrup, pastor Ove Buur, Sdr. Brarup og prokurist Heinrich Vollertsen, Slesvig. Fra Flensborg danske Journalistforening kom der papirer lige fra starten i 1949, og flere SSF- og SSW distrikter afleverede protokoller. Store afleveringer kom fra Flensborg amtssekretariat, Friisk Foriining og Museet ved Danevirke. Billedsamlingen modtog ca. 450 billeder, bl.a. fra Sydslesvigsk Pressetjeneste og 31 nye film, især vedr. friserne.

Samtidig blev der taget fat på de udfordringer, som følger af nutidens ændrede arkiveringsmedier. Digitaliseringen skrider frem, nye registreringsstandarder er på vej, og arkiver, museer og biblioteker arbejder i fællesskab på at etablere nye søgeveje til de bugnende informationssamlinger. Arkivets svar var projekt 'Den sydslesvigske kulturarv', som blev indledt 1. august. Der blev lagt ud med en grundlæggende nyregistrering og digitalisering af arkivets knap 800 lydbånd. Senere vil følge en kortlægning af de digitale mediers benyttelse inden for Sydslesvig danske mindretal og overvejelse af nye former for tilgængeliggørelse af arkivets samlinger.

Medarbejdere

Arkivar Gerret Schlaber var siden november 2005 ansat i en tidsbegrænset stilling og valgte pr. 1. oktober 2009 at søge anden beskæftigelse. Martin Bo Nørregård tiltrådte 1. august en etårig projektansættelse med henblik på projekt 'Den sydslesvigske kulturarv'. Mikkel Leth Jespersen blev ved udløb af hans ph.d. stipendium 1. september nyansat frem til 31. marts 2010 for at omarbejde ph.d. afhandlingen til bogform. Ved

årets udgang var et nyt ph.d. stipendium og en treårig stilling som arkivar/forsker opslået til besættelse hhv. 1. februar og 1. april. 2010.

Medarbejdernes aktiviteter

Lars N. Henningsen

Foredrag (med deltagerantal)

Samlivets besvær

Holsted og Vejen Grænseforeninger 14.01. (25)

Fyrstealliancer og adelsnetværk - Mecklenborg og Danmark 1550-1850

Bov sogns menighed 27.01. (60)

Slesvig - en mønsterregion i det danske monarki 1721-1814

Historisk Samfund for Sønderjylland Haderslev 17.02. (150)

Do. Tønder 10.03. (104)

Do. Aabenra 15.04. (250)

Folkeuniversitet Vejen 05.10. (35)

Folkeuniversitetet Aarhus 17.11. (70)

Sydslesvigs kirkeliv – filmklip mellem oplysning og propaganda,

Værkstedsaftens DCB 18.02. (35)

Flensborg fjord - hovedvejen øst-vest-nord-syd

Den slesvigske Kvindeforening 20.02. (20)

Christianslyst - mellem kongelig jagtthytte og moderne kursuscenter

Christianslyst 25.02. (25)

Flensborg-mindretal i protokoller og film

SSF Flbg. Friserbjerg-Rude DCB 18.03. (20)

Hvad drev Flensborg fremad - rom, rødvin eller støbegods?

Union Bank 24.03. (30)

Slægtsforskning i Sønderjylland - hvorfor anderledes? hvordan anderledes?

Slægtshistorisk Forening for Sydsjælland, Næstved 22.04. (25)

Sammenslutningen af Slægtshistoriske Foreninger, Nørgaards Højskole
19.09. (80)

Fr. W. Otte - ein Grossunternehmer aus Eckernförde

Akademie Sankelmark 10.05. (40)

Kongebesøg - Frederik 7. og grevinde Danner

Rønshoved Højskole 27.05, 16.07.,
01.10. (120)

Itzehoe - foredrag og byvandring

Historisk Samfund. 09.06. (45)

Troen kom sydfra, kirken i grænselandet historisk og i dag -

Rødding højskole 11.08. (70)

De gottorpske hertuger

Rønshoved Højskole 10.08. (50)

Slesvig i 1790'erne - oplysningens mønsterland?

DKS Højskoledage, Valsbøl 05.09. (35)

Sprog og sindelag i den sydslesvigske danskhed 1840-1940

IFG, Syddansk Universitet 22.09. (60)

Der Eiderkanal - Ein Europäisches Weltwunder

Auftaktveranstaltung Tag des offenen Denkmals, Kluvensiek 13.09. (100)

Jaruplund- mindretallet gennem tiden

SSF Jaruplund 07.10. (35)

Carl af Hessen

SSF Egernførde 08.10. (40)

Skatte fra Flensborg-Avis-arkivet

Flensborg Avis 01.10. (25)

Sydslesvigs danske historie - tiden indtil 1864

DCB 14.10. (20)
Sønderjyllands-historier 1550-2008
IFG, Syddansk Universitet 11.11. (50)

Tidsskriftartikler
Flensburg zur Zeit der Aufklärung Grenzfriedenshefte 3/2009 s. 157-166
Flensburg i oplysningstiden Sønderjysk Månedsskrift 7/2009 s. 251-259
Ejderkanalen Sønderjysk Almanak 2010 s. 117-121
Pontoppidans Danske Atlas og Slesvig Sønderjyske Årbøger 2009 s. 141-176
Hertigerna på Gottorp
Slesvig – ett gränsländ i Norden.Föreningen Nordens Årsbok 2010 s. 38-59

Bøger
Sydslesvigs danske historie, 1. og 2. udgave (Studieafdelingens udgivelser nr. 62, 2009 (redaktion og s. 1-46)

Internetudgivelser
Pfarrer und die Kirche in Enge
Slesvigland 2009/1 s. 34-53
Land der Horizonte
Slesvigland 2009/2 s. 48-59
Flensburg in der Aufklärungszeit Slesvigland 2009/3 s. 4-21
Der Eiderkanal Slesvigland 2009/3 s. 38-51

Aviskronik
Navnet kom fra en tilflytter (Wasserschlebe) Flensburg Avis 25.04.

Anmeldelser
Karin Johannsen-Bojsen: Sydslesvigkvinde, Sønderjyske Årbøger 2009
Helge Clausen: Sankt Marie kirke i Haderslev 1908-2008, Sønderjysk Månedsskrift 2009/6.

Gerret Liebing Schlaber

Bøger
Fra opland til bydele. Flensburgs bymark og de indlemmede landsbyer i foto og tekst ca. 1860-1930. / Vom Land zum Stadtteil. Flensburgs Stadtfeld und die eingemeindeten Dörfer in Bild und Wort ca. 1860-1930. Flensburg 2009 (Studieafdelingens udgivelser nr. 60). 160 s.

Flensburg Avis: firmaets og redaktørernes arkiver 1869- ca. 2002. Flensburg 2009 (Studieafdelingens arkivserie nr. 16). 148 s.

FLexikon. 725 Aha-Erlebnisse aus Flensburg (i alt 24 bidrag om emnerne Harden, Hospital, Idstedt-Löwe, Jürgen-Kirche, Jyske Lov, Klues, Kluesrieser Gehölz, Kollunder Wald, Kolonien, Lautrupsbach, Lille Teater, Nordermarkt, Nordstraße, Osttangente, Pferdebahn, Ramsharde, Rathaus, Schneekatastrophe, Sozialdemokratische Partei Flensburg, Straßenbahn, Sydslesvigsk Forening, Waisenhaus, Wassersleben, ZOB.). Flensburg 2009.

Den administrationshistoriske indledning til Svend Jacobsen: Løgumkloster Birks tingbøger 1631-73. De bevarede årgange i uddrag. Aabenraa 2009, s. 9-16 (sammen med bogens forfatter).

Artikler
Die Grenze in den Köpfen, Grenzland 2009, s. 163-169.

Undervisningspligt kontra behov for børnearbejde,
Årsskrift for Sønderjysk Skolemuseum 5, 2009, s. 14-19.

Flensborgs vækst fra 1864 til Den Første Verdenskrig,
Sønderjysk Månedsskrift 7/2009, s. 260-266.

Flensburgs Wachstum zwischen 1867 und 1914, Grenzfriedenshefte 3/2009, s. 167-176.

Angelns verlorene Dörfer. Die Landgemeinden des Kirchspiels Adelby bis zu ihrer Eingemeindung in die Stadt Flensburg,
Jahrbuch des Heimatvereins der Landschaft Angeln 2009, s. 200-212.

Anmeldelser

Schleswig-Holstein Topographie. Städte und Dörfer des Landes. 10 Bd.,
Grenzfriedenshefte 2/2009.
Landsarkivet for Sønderjylland 75 år,
Historie 1/2009.
Lars Vestergaard: Der er et yndigt land,
Grenzfriedenshefte 3/2009.
Sönke Loebert: Die dänische Vergangenheit Schlewigs und Holsteins in preußischen
Geschichtsbüchern,
Grenzfriedenshefte 4/2009.
Ieter Andresen: Kraftfeld Heimat,
Grenzfriedenshefte 4/2009.

Aviskronik

Willy Brandts tak til Flensborg Avis 07.02.

Foredrag

Lysbilledforedrag: Fra opland til bydele DCB, Flensborg 03.02.
Die Grenze in den Köpfen Schleswigsche Gespräche, Aabenraa 02.03.
Jede Harde eine kleine Republik? Nordfriisk Instituut, Bredsted 28.03.

Martin Bo Nørregård

Bøger

Danske sydslesvigere i tysk krigstjeneste 1939-45, Flensborg 2009 (Studieafdelingens udgivelse nr. 61), 460 s.

Anmeldelser

Sebastian Lehmann: Kreisleiter der NSDAP in Schleswig-Holstein, Grenzfriedenshefte 2/2009

Foredrag

Thyge Thygesen i 1. verdenskrig, Haderslev Museums- og Arkivforening 27.01.
Danske Sydslesvigere i tysk krigstjeneste 1939-45, Studieafdelingen 05.05.
Do., Grænseforeningen for Helsingør 18.09.

Mikkel Leth Jespersen

Artikler

"Ude godt, hjemme bedst – Fyrstebesøg i Haderslev og hertug Hans den Ældres rejser",

"Die Fehdekultur in den Herzogtümern Schleswig und Holstein im Übergang vom Spätmittelalter zur Frühen Neuzeit",

Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte, 2009, s. 16-57.

"Straßenraub auf der Harksheide im 16. Jahrhundert",

Rundbrief des Arbeitskreises für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins, Nr. 100, s. 47-50.

"Eine Liste der Haushaltsvorstände Fehmarns aus dem Jahr 1558",

Rundbrief des Arbeitskreises für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins, Nr. 101, s. 40-51.

Redaktion

Løgumkloster Birks tingbøger 1631-73. De bevarede årgange i uddrag, v. Svend Jacobsen, Haderslev 2009.

Anmeldelser

Henrik Gjøde Nielsen (red.): Fra Reformation til Enevælde. Renæssancen i Nordjylland 1536-1660, Gandrup 2007 Historie-online.dk

Lars Bisgaard et al (red.): Renæssancen i svøb. Dansk renæssance i europæisk belysning 1450-1550, Odense 2008 Historie-online.dk

Carsten Porskrog Rasmussen et al (red.): Die Fürsten des Landes. Herzöge und Grafen von Schleswig, Holstein und Lauenburg
Grenzfriedenshefte, 1/2009, s. 61-63

Charlotte Appel og Morten Fink-Jensen: Når det regner på præsten. En kulturhistorie om sognepræster og sognefolk 1550-1750, Skive 2009 Historie-online.dk

Foredrag

'Den kloge hustru' og politik i det tidligmoderne

Seminarforedrag: Kvinder og netværk i det tidlig moderne 13. 02.

Aktører og administration i hertug Hans den Ældres slesvig-holstenske fyrstestat (1544-1580)

Seminarforedrag: NTNU Trondheim 11. 03.

Renæssancen

Folkeuniversitetet i Århus. 26. 02.

Folkeuniversitetet i Århus (i Emdrup). 26. 05.

Folkeuniversitetet i Århus 17. 09.

Folkeuniversitetet i Århus (i Ebeltoft) 21. 09.

Reformationen i Danmark og Slesvig

Kirke- og højskoledage, Flensborg 07. 03.

Flensburg um 1600. Eine Art Hauptstadt?

Gesellschaft für Stadtgeschichte, Flensburg 03. 09.

Hertug Hans den Ældre af Slesvig-Holsten. Folkeuniversitetet i Århus (i Ebeltoft) 05. 10.

Hvem var Hans den Ældre?

Grænseforeningen i Ringkøbing 02. 11.

Fyrste og folk. Politisk kultur i hertug Hans den Ældres slesvig-holstenske fyrstestat (1544-1580).

Forsvar af ph.d.-afhandling. Aarhus Universitet 04. 12.

Der Fürstenstaat Johannis des Älteren von Schleswig-Holstein,

Kolloquium Christian Albrecht Universität zu Kiel, "15. 12.

Medarrangør og -rundviser på udflugter

Historisk Samfund for Sønderjylland, Breitenburg-Itzehoe.

09. 06.

Historisk Samfund for Sønderjylland, Lüneburg-Celle-Hannover.

21.-23. 08.